

Korset och Kronan

Nr 107/2022

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Om pingsten (del 1)

Till den kristna kyrkans tre stora högtider hör också *pingsten*. Ordet kommer av det grekiska *pentecosté*, som betyder *den femtionde* och syftar på att pingstens händelser inföll femtio dagar efter påsk. I gamla testamentet firades pingsten (*shavuót*) till minne av lagens utgivande på Sinai berg. Det var också sedan gammalt en skördefest. NT:s pingstunder inträffade i samband med att man firade denna *shavuot*.

I andra Mosebok berättas det att folket kom fram till Sinai öken och slog läger där ”på den dag då den tredje månaden började efter Israels uttåg ur Egyptens land” (Ex. 19:1). Detta var i maj-juni 1446 f.Kr. (enligt Folkbibelns datering) några dagar före pingst. Det tog säkert ytterligare några dagar medan man först slog läger i öknen och Mose sedan steg upp på berget för att

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

ta emot lagen av Gud.

I den kristna kyrkan firas först påsken, då Jesus dog och uppstod, därefter Kristi himmelfärd efter de 40 dagar då Jesus var kvar på jorden, och sedan efter ytterligare 10 dagar pingsten, då den helige Ande utgjöts över apostlarna.

Orsaken till att påsk och pingst förflyttas varje år i kalendern är det judiska året som började med månaden Nisan. Det judiska årets början ändras varje år i förhållande till vårt solår. Påsken (*päsach*) firas i den judiska kalendern med start den 15:e Nisan (Påskalammet skulle slaktas denna dag, se 2 Mos.12:6).

Om kyrkoårets kalender

I vår kyrkliga kalender, som fortfarande präglar samhället i viss mån, infaller påskdagen enligt en gammal tradition fastställd på kyrkomötet i Nicaea år 325. Regeln är att **påskdagen** infaller den första söndagen efter den första fullmånen efter vårdagjämningen 21 mars (enligt en bestämd tabell över fullmånens växlingar). På grund av detta kan påskdagen infalla tidigast den 22 mars och senast den 25

april. Sedan infaller alla sön- och helgdagar fram till domssöndagen i relation till påskdagen.

Enligt Bibeln var sabbaten och andra helgdagar förordnade av Gud. Dessa högtidsdagar ingår i gamla förbundets lagar. Men när Jesus kom är alla sådana tidsbestämda lagar upphävda. Paulus inskräpper detta i Kolosserbrevet när han skriver:

Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller när det gäller högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är en skugga av det som skulle komma, men själva verkligheten är Kristus. (Kol. 2:16f)

Vi kristna är därför inte längre skyldiga att fira sabbaten (lördagen) eller några andra helgdagar. Att vi ändå gör det beror inte på något gudomligt bud, utan på att vi i kristen frihet och i god ordning håller fast vid firandet av söndagen och kyrkoårets helgdagar som en värdefull kristen tradition.

I somliga kyrkor har man tyvärr gjort en gudomlig lag av dessa traditioner. Man har hävdad att söndagens firande är ett Guds bud och att inget arbete då får utföras. Man har också fört skarpa strider om när påsken och andra högtider skall firas. Och man har krävt att det s.k. bildförbudet i Mose lag måste innebära att alla bilder avlägsnas ur de kristna kyrkorna. Sådana samfund som t.ex. adventister m.fl. har också krävt att även vi kristna måste fira lördagen som sabbatsdag.

Allt detta är lika felaktigt som när vissa judekristna krävde att de kristna måste hålla fast vid omskärelsen. Aposteln Paulus visade med stor skärpa och kraft att i så fall hela Guds lag i GT måste hållas. Då måste tempeltjänsten med dess djuroffer fortsätta o.s.v. Men det vore detsamma som att helt missförstå Bibelns lära om de två förbunden, Gamla och Nya förbundet. Redan i GT står det att det skall komma ett nytt förbund (Jer. 31:31ff) som skall bestå i syndernas förlåtelse genom Kristus.

Att *efter* Kristi ankomst fortfarande lära att lagens tidsbundna bestämmelser för det gamla förbundet också måste gälla oss är detsamma som att förneka Kristus. Det är tyvärr vad judendomen gör idag. Man erkänner inte Jesus som Messias och försöker därför att leva kvar i det gamla förbundet i förväntan på en annan Messias istället för den Jesus man avvisat.

Paulus skriver i Galaterbrevet:

Jag är förvånad att ni så fort överger honom som har kallat er genom Kristi nåd och vänder er till ett annat evangelium, fast det inte finns något annat. Det är bara några som skapar förvirring bland er och vill förvränga Kristi evangelium. Men även om vi själva eller en ängel från himlen skulle ge er ett annat evangelium än det vi har predikat, så ska han vara under förbannelse. (Gal. 1:6-8)

Paulus syftar här på de judiska lärare som krävde omskärelse av de hednakristna även om bibelstället med rätta också kan tillämpas på alla slags villfarelser.

De som idag framställer söndagen och andra kristna högtider som en gudomlig lag för oss gör sig alltså skyldiga till samma slags villfarelse som den Paulus här bekämpar. Det gäller alla kyrkor som hävdar att inte bara Bibeln utan också den kyrkliga traditionen är en del av Guds uppenbarelse och att *både* Skriften och traditionen skall gälla som norm för den kristna läran. Det är här fråga om sådana kyrkor som den romersk-katolska och den grekisk-ortodoxa kyrkan, men också om sådana reformerta kyrkor som kräver att t.ex. bildförbudet skall gälla i våra kyrkor.

Bildstormarna

Liknande tankar fanns redan hos de s.k. bildstormarna på Luthers tid. Hans f.d. kollega och vän *Andreas Carlstadt* (o.1480-1551) var en av dem. När Luther var på Wartburg började Carlstadt leda en häftig kampanj mot bilderna i kyrkorna, och han fick många med sig. De tog sig in i kyrkorna och avlägsnade bilder och crucifix m.m. Att de reformerta kyrkorna,

de s.k. evangelikala m.fl. idag i regel saknar en rik liturgisk tradition beror i hög grad på det reformerta inflytandet, inte minst från Carlstadt och senare från Calvin.

Luther visade i en skrift mot Carlstadt att man även i gamla testamentet var positivt inställd till bilder. Mose kallade på Guds befallning skickliga konsthantverkare som skulle utföra all vacker utsmyckning i tabernaklet och motsvarande skedde också senare när Salomos tempel byggdes. Det Gud förbjöd i lagen var inte bilder i sig, utan sådana bilder som dyrkades som avgudar. I GT:s gudstjänst förekom vacker sång och musik med olika instrument och vi kan läsa om hur folket skulle gå i procession med arken i en bestämd ordning. Keruberna i det allra heligaste var vackert utsmyckade i guld.

Genom att olika samfund har blandat samman gamla och nya förbundet har det uppstått stor förvirring. Somliga har krävt att mänskliga traditioner skall anses gudomligt bindande, medan andra tvärtom har inskränkt den kristna friheten genom att framställa ett rikt liturgiskt gudstjänstliv som både farligt och felaktigt. Med samma motivering har man ibland också avskaffat kyrkoåret med dess texter, traditioner och olika liturgiska former. Sådana tillåtna ting som ljus på altaret, korstecken och knäfall har betecknats som ”katolska” och därför farliga för tron. Men det som verkligen är farligt för tron är när man lär någonting som strider mot Guds ord.

Här måste också betonas att de evigt giltiga buden – tio Guds bud – inte är upphävda i nya förbundet. Men Mose lag bestod därutöver också av *tidsbestämda bud*. Det var dels den borgerliga lagen som bara gällde Israels folk i GT. Och det var även den s.k. ceremoniallagen, som reglerade hur tempeltjänsten, offren, helgdagarna och liknande skulle vara inrättade under det gamla förbundets tid. Dessa borgerliga

och ceremoniella lagar upphävdes då Kristus kom och det nya förbundet inleddes. Men den evigt giltiga morallagen eller tio Guds bud kan aldrig upphävas. Denna lag finns också inskriven i människornas hjärtan och samveten genom skapelsen även om den hos oss är försvagad genom synden. Det står alltså fast att både lag och evangelium skall förkunnas i både gamla och nya förbundet.

Dessutom gäller det att i fråga om frälsningen är även Guds eviga morallag upphävd. I läran om rättfärdiggörelsen gäller ingen lag alls. Kristus har uppfyllt lagen helt och hållet i vårt ställe. Han har burit straffet för alla våra överträdelser och synder. Därför får vi förlåtelsen och rättfärdiggörelsen enbart genom evangelium, inte genom lagen.

Pingstens betydelse

Så åter till firandet av pingsten. Att pingsten i nya förbundet tillhör själva frälsningshistorien lärs av Jesus och apostlarna. Det var också förutsagt av profeterna. Profeten Joel skriver:

Pålys en helig fasta, utropa en högtidsförsamling. Samla de äldste, samla alla som bor i landet till Herren er Guds hus, och ropa till Herren. Ve oss, vilken dag! Herrens dag är nära. (Joel 1:14f)

Då fylldes Herren av lidelse för sitt land, och han förbarmade sig över sitt folk. Herren svarade och sade till sitt folk: Se, jag ska sända er säd och vin och olja så att ni blir mätta. Och jag ska inte låta hednafolken håna er längre. (v 18f)

Var inte rädd, du land! Jubla och gläd dig, för Herren har gjort stora ting. (v 21) ... Jubla, ni Sions barn, gläd er i Herren er Gud, för han ger er Läraren till rättfärdighet. (v 23)

Så kommer den kända profetian som Petrus hänvisar till på pingstdagen:

Och det ska ske därefter att jag utgjuter min Ande över allt kött. Era söner och era döttrar ska profetera, era gamla ska ha drömmar och era unga ska se syner. Ja, över tjänare och tjänarinnor ska jag i de dagarna utgjuta min Ande.

Fortsättning i nästa nr.